

affixum. Et quemadmodum, si omittis hodie officium, non teneris crastina die recitare deo officio; sic nequis unico officio duo precepta duobus affixa debet implere. Quæ opponit Caramuel, sunt merè sophismata. Audi hominem subtiliter delirantem. „ Sint duo (inquit) horologia æque probabilia, quæ discrepent per mediam horam: puta, dum horologium A. pulsat undecimam cum dimidio, horologium B. pulset duodecimam, seu mediam noctem iuxta transalpinos. Si quis, recitato Matutino cum Laudibus, dum horologium A. pulsat undecimam cum dimidio, & horologium B. duodecimam, incipiat recitare ceteras canonicas preces, factisacit utique precepto, quia eas terminat, si fit lingua expedita, ante quam horologium A. pulset duodecimam, & horologium B. duodecimam cum dimidio. Cuius ratio est, quod cum utrumque horologium supponatur probabiliter recite pullare; probabile quoque est quod sit hora undecima cum dimidio, & duodecima. Quo posito probabile itidem est, posse tali recitatione utroque precepto satisfacere. Hic est Probabilisimè extitiss. insectus iurculus. Duas ne contrarias opiniones coniunctim acceptas tibi amplecti licitum erit? Hæcenus Probabilissimus docuit alterutram; sed utraque propositiones oppositas posse te ex arbitrio fellegere; Caramuel vero docet, te posse utroque contrarie probabilitatis elementum frui eodem tempore; quod est manifestum paradoxon.

XI. Quæst. VI. Qui celebrat Missam, non recitato Matutino, peccat ne mortaliter? Resp. Adfirmantem opinionem defendunt Gabriel, D. Antonius, Ledesma, Tabiena, Navarrus, Cenedius, Zanardus, qui pro hac opinione recentel triaginta Auctores. Novissime hanc sententiam descendit P. Gabriel Antoine *tract. de virt. Relig. p. iv.* Hæc opinio mihi æquo rigidor apparere, & delicta solido fundamentum. Quare sententiam negantem probabilior iudico. Ratio autem videtur evidens. Nam preceptum Missæ, & preceptum recitandi officium duo sunt omnino disparata, ut peroptime advertit Dominicus Soro *Lth. X. de iust. quæst. v. ar. 4.* Nemo Theologum docet peccatum esse mortale recitare matutinum officium hora meridiana, aut vespertina. Cur ergo peccatum erit letale, si Missa prius celebratur? Precepta igitur sunt distincta, officia omnino diversa, quæ nullam habent connexionem. Nulla ergo occurrit ratio cur gravis culpæ eum damnemus qui,

neglecto uno, aliud exequitur. Accedit quod maior (ut post Sotum advertit etiam Paulus Comitolicus *Resp. Mor. q. l. n. 3.*) & certior est ordo inter horas canonicas, quam inter ipsas & Missam; cum hæc duo sint omnino diversa, nec unum ab altero pendat. Potest quique, Missa indicta, horas canonicas perolvere, ut patet. Sed ordo Canonicarum precum pervertitur, & confunditur absque violatione præcepti, & absque letali culpa. Ergo multo magis turbari potest ordo qui est inter horas & Missam, qui ordo nullo præcepto iubetur.

XII. Contrariæ opinionis argumenta nulla sunt. Consuetudo quippe quam opponunt, non obligat sub gravi culpa. Quod autem in Rubricarum libello cavendum dicitur, ne ante Matutini recitationem celebretur Missa, non propterea sequitur culpam perpetrare letalem eum qui talem ordinem violat: quia licet omnes Rubricæ coniunctim acceptæ, quæque formam substantialem ritus constituunt, obligent sub gravi; non tamen quilibet divisim accepta. Numquid alia Rubricæ quæ vel in Breviario, vel in Missali habentur, totidem sunt præcepta quæ sub letali culpa obligent? Væ recitantibus oblitæ, & celebrantibus Missam, si omnes Rubricæ essent de precepto graviter obligant. Hæc est hodie communis, & vera sententia. Pervertere tamen ordinem, & ritum Rubricarum culpa veniali non caret. Quoniam ritus in Rubricis præscriptus sub gravi precepto absolute imponitur, collective spectatus. Transgressio autem deliberata huiusmodi illius Rubricæ ob parvitatem materiæ peccatum veniale tantum est. Et hæc est ratio cur peccare venialiter eos dicimus, qui, indicto officio divino, Missam celebrant. Quid de illis dicendum qui in pravo habitu persisterent celebrandi quotidie Missam ante matutinas laudes? Peccarent ne isti letaliter ob quotidiana culpabilem accessum ad incrementum sacrificii? Peccati gravitatem ignoro; sed in malo versari statim illos assero. Gravior difficultas est de Missa choralis, seu conventuali. Si scandalum absit, neque in tali ordine perturbatio culpam mortalem agnoscit, eo quod Rubricæ quæ hunc ordinem prescribit, non continent preceptum. Porro præcepta multiplicanda haud sunt absque gravi ratione. Nulla autem valida ratio urget, ut dicamus, hanc Rubricam præ aliis vim habere præcepti. Quin, si res absolute spectetur, nempe diversitas officii, & Missæ, quæ mutuo valde distant, colligitur, minoris obligationis esse

præ

præ ceteris Rubricam istam, quæ mere ceremonialis est. Verum, quia vix scandalum abesse potest, si Missa solemnis præcedat Matutinum; ideo vix excusarem eos a gravi culpa qui Missam choralis, & solemnis celebrarent ante Matutinum, quod pariter in choro recitandum vi præcepti fit.

## §. IX.

De loco, & modo quo recitandæ sunt canonicæ preces.

I. PRIVATE recitationis nullus locus designatus est; sed ubique divine laudes recitari possunt; dicente Psalmista: *In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino.* Quare si rationabilis causa adsit, neque culpa venialis eos inquirari existimo qui in locis immundis Deo laudes perolvunt. Radii solares non inficiuntur locorum immunditie: quanto minus inquinabuntur divine laudes externa locorum sorditate, si e corde nitido, & fervido proficiantur? Qui vero in locis distractionibus, & mentis evagationibus obnoxii preces canonicas abolveret, venialiter saltem peccaret absolute, & generatim loquendo. Quare qui recitaret officium inter clamores forensis, aut platearum strepitus, & profanorum negotiorum tumultus, non evitaret venialem culpam. Verum quidem habet, interdum clamores istos occasione esse ut orans fortius animum intendat, mentemque vigilantius applicet ad Deum. Proficius siquidem quod euismodi tumultus mentem alio avocent, munit seipsum, & experientior factus, attentius solito preces perolvit. Ita me expertum quandoque fateor, iusta tamen impellente causa. Verum nec aliis id consulo, nec ipse hoc iterum experiret, nisi gravi urgente necessitate: quia temeritate saltem non vacat tali se distractionum periculo exponere.

II. Qui in lecto decubens horas recitare canonicas, implet preceptum, nec venialiter peccaret, si addeat rationabilis causa; quemadmodum nec illi qui aut stando, aut sedendo, aut decubando recitant, aliquando peccant culpam.

III. Publice vero recitationi chorus, seu Ecclesia destinata est, ut habetur in Clement. *Gravi de celebr. Missæ.* Sacrillia Ecclesiæ iuncta communiter reputatur locus opportunus recitandi preces canonicas, ut supra indicatum est. Si vero per aliquos parietes ab Ecclesia distet, & nullam cum eadem commu-

nicationem habeat, non est locus aptus, in quo impleri præceptum possit, necessitate premente iubilata.

## CAPUT X.

De causis excusantibus a recitatione precum canonicarum.

PLURES occurrere causæ solent quæ a recitatione divini officii excusant, ut impotentia, infirmitas, repentina occupatio, idque genus similia. De his omnibus sequentibus paragraphis sermo erit. Quæ excogitantur docti recentiores, sub examen iudicam, & brevis, quoad feri poterit, omnia exequentur. Laxitates quippe non paucas inveniant, eis simillimas quas pro eximendis Christianis a ieiuniis, festisque servandis committuntur sunt.

## §. I.

De impotentia.

NON est in disputationem vocandum, utrum impotentia excuset a recitatione officii, & a quocumque opere præcepto: quia impossibilitatem non est lex, nec obligatio. Hæc impotentia aliquando confurgit ex naturali oblivione, ex ignorantia, vel inadvertentia invincibili. Qui tamen expertus sit oblivioni subiectum esse, quoties conquesta hora non recitat, adhibere remedia debet ad memoriam excitandam; ut signum aliquod sibi imponere, vel recitationem consuetudinè prævenire. Quod si etiam signi ipsi impoliti inadvertentia, aut oblivio contingeret, culpæ, saltem gravi, non esset adscribendum, nisi negligentia crassa deprehenderetur.

II. Qui voce profere horarum verba nequit, ad mentalem recitationem non astringitur. Qui sustinent Regulares vi privilegiorum posse mentali recitatione preceptum implere, consequenter defendere coguntur eos teneri ad perolvendum officium, si lingua impediti, mente illud percurrere valeant. Addo, eum qui legitima impotentia, seu quacumque iusta causa excusatur a reddendo officii pensio, non obligari ad alias preces substitutas, Quare qui dicere officium nequit, audire tamen potest, additioni non subicitur: quia preceptum de dicendo est, non de audiendo. Si audiet, optime faciet: a precepto non cogitur.

III. Quæst. I. Qui solus nequit, cum socio vero

vero

vero potest officium persolvere, tenetur ne socium adhibere, si commode eo uti potest? Resp. Plures reperiri possunt qui tolli nequeant, cum loci vero queant recitare officium, puta cæci, valetudinarii, oculis caligantes, similesque. Quæritio autem excitatur, dum socius commode haberi possit. Nam, si opus esset soluto pretio socium acquirere, verisimilius est cum tanto onere neminem obligari. Illud ergo in disputationem vocatur, urgeat ne, an secus, preceptum adhibendi socium, quoties eodem commode uti cæcus, vel oculis caligans potest. Salmanticenses tract. xvii. cap. 3. punct. 6. §. 2. num. 43. pag. 180. citant Filliculum, Trullenchum, Garciam, Laymanum, Villalobum, Lessium, & Bonacinam. Aliqui contendunt falso citari Filliculum & Laymanum, penes quos fides sit. Præfati Auctores distinctione utuntur. Si oculis caligans, vel cæcus effectus solius erit socium adhibere in recitandis horis, antequam impedimentum contraheret, tenetur socium adhibere, ut pensum solvat; secus vero qui talem non habebat consuetudinem. Hæc distinctio inanis est, & rationis vacua. Consuetudo enim adhibendi socium, nullum novum inducit ius, vel obligationem. Sive ergo solitus fuerit socius, sive secus, ad rem præsentem quod attinet, perinde est. Quare, si non tenetur adhibere socium qui absque socio recitabat, nec astringitur qui locio antea utebatur. Quibus possit, duplex occurrit sententia.

IV. Prima negans est, eo quod recitatio cum socio privilegium est, & favor, cui quæque renuntiare valet. leg. Si iudex 45. ff. de minor. leg. Si quis 39. cap. de Episcopis. Hanc defendunt Leander de SS. Sacramento tract. viii. disp. v. quest. viii. Ioannes Sanchez in select. disp. xv. num. 2. Martinus a S. Ioseph Tom. I. Lib. I. tract. xi. de orat. num. 4. Diana, Vercellæ, Acacius. Citari etiam solent Navarrus, Toletus, & Sylvester, sed appositum, ut fatetur etiam ipse Leander laxam opinionem explicatur.

V. Sententia affirmans vera est: quia preceptum Ecclesiæ eo meliori modo quo potest, adimplendum est, & ordinaria media sunt executioni mandanda, ut servetur. Qui vero mediis obviis adhibitis implere precepta valent, haud dicuntur impotentes ad illa implenda. Ergo qui socium obvium habet, illoque absque incommodo frui valet, absolute impotens non est ad persolvendum officium reputandus. Neque iure cuiquam privilegium, ut adversarii communicentur, immo

labulantur, sed iuris communis rigore officium cum socio erit recitandum. Hanc nostram sententiam defendunt Navarrus in Sup. cap. xvi. num. 100. Palatinus in II. disp. xx. disp. ix. Sanchez Lib. VII. Confil. cap. xii. dub. 48. Valentia Tom. III. disp. vi. quest. 11. punct. 10. §. 7. Azorius Lib. X. cap. xiii. quest. 111. & vi. Ledesma tract. ix. cap. iv. Bonacina disp. 1. quest. vi. punct. 2. Suarez Lib. IV. cap. xxviii. Laymanus Lib. IV. tract. 1. cap. vi. num. 2. Lessius disp. II. cap. xxxvii. dub. 9. num. 54. Castropalaus tract. 11. Lib. 11. punct. 6. Reginaldus Tom. II. Lib. XVIII. cap. xiii. num. 283. Salmanticenses tract. xvi. cap. 111. punct. 6. §. 2. num. 44. & alii penes ipsos.

VI. Quæst. II. Tenetur ne cæcus memoria officium mandare, ut illud memoriter recitare queat? Resp. Admirare videntur Navarrus, Paludanus, Trullenchus, & alii pauci. Verum communior, & probabilior sententia docet non teneri ad hunc laborem; quia precepta Ecclesiæ non obligant ad extraordinariam, atque perdifficilem diligentiam adhibendam. Quid quod memoria non omnibus adest? Quid quod si hodie memoria fideliter omnia suggerit, cras plurima abscondit? Nihil memoria infidelis, nihil labilius. Non est ergo unde colligere possimus quod lex obliget cæcos, aut inter infideles existentes, & Brevario delictos, ad memoria commendandum officium quod legere nequeant.

VII. Si vero officium memoria teneant, tunc ad illud recitandum cæci, & alii Brevario carentes tenentur: quia isti commode implere preceptum valent: ergo ad id tenentur. Quot oculorum luce fruentes memoriter recitant? Nec enim lectio, sed precum pronuntiatio necessaria est. Quare ulquedum memoria viger, preceptum urget. Pellicarius Tom. I. tract. v. cap. viii. lect. 11. quest. xxvii. cum Sancto in selectis disp. 111. & cum suo Sanchez Lib. VII. Confil. cap. 11. dub. 46. appositum docet ut probabile. Ad opinionem hanc non probabilem, sed laxam, & salam reputamus.

VIII. Si cæcus nesciat recitare officium huius diei proprium, puta feria, vel alius Sancti particularis, memoria vero teneat officium divinum de communi, hoc recitare astringitur. Ratio manifesta est: siquidem quando duo occurrunt mandata, si ambo observare nequeas, possis vero unum, hoc implere debes. Porro preceptum recitandi septem horas canonicas positissimum est, & ipsius divini officii substantiam spectat; preceptum

vero quod prescribit ritum, seu formam qua hoc officium persolvere debet, distinctum, & secundarium est. Ergo, si hoc tibi observatum impossibile est, alterum, quod potes, debes implere. Quid æquum, si cæcus memoriter sciat dumtaxat maiorem huius diei officii partem; integrum vero in memoria habet officium divinum de communi? Censem consultius esse integrum officium de communi; quam solam partem, licet maiorem, officii diei proprii recitare.

IX. Cæcus qui præbendam habet, tenetur ne choro assiliter? Pægant non pauci cum Diana. Verum P. Suarez Lib. IV. cap. xxviii. num. 15. assert. declarationem Cardinal. Congreg. Concilii Trident. ad sess. xxiv. cap. xii. his verbis. „Cæcus non excusatur a recitatione sacrarum horarum, si beneficium obtinet, licet in aliter privilegiatus. Quæ verba (inquit Suarez) magis intelliguntur de recitatione in choro quam de recitatione privata. Nam Præbendatus cæcus, si aliud impedimentum non habet, non est curex-cultus a recitatione, sed assiliter in choro: quia ad illud tenetur ex vi sui beneficii, & illam potest facile exhibere: cur ergo excusabitur? Unde etiam fit ut teneatur ibi recitare, prout poterit, quia beneficium obligat illum ad recitandum. Satisfaciet autem huiusmodi cæcus attendendo ad ea quæ alii dicunt, & dicendo cum suo choro, si poterit. Quod si fortasse non poterit, quia vel memoriam non habet, vel aliquid canentes in choro non intelligit, neque eos sequi potest; non tenetur iterum postea priam partem recitare, sed profertur versus psalmodium quos poterit, satisfaciet, quia per illum non stat; sed faciet quod in ipso est; neque sunt toronera illi imponenda.“ Hæc tenet perdoctus Suarez. Hoc idem prius docuerat Navarrus de orat. cap. xix. n. 81. Filliculus, Macignus, Sanchez, Trullenchus, quos citat, & sequitur Leander disp. v. quest. xiv.

X. Sædus recitare canonicas preces tenetur. Si una cæcus fuerit, recitare astringitur, quoties memoriter sciat canonicas preces eo quo diximus modo.

XI. Qui Brevario citra culpam caret, excusatur a recitatione: quia ad impossibile nemo tenetur. Si horas memoria teneat, eas recitare debet. Qui domo discedit, de Brevario nihil cogitans, quin credens alibi, quo pergit, le reperitur, non peccat non recitando, nisi memoriter pensum solvere valeat. Patet ex dictis quod precepta non obligent

ultra vires. Supponimus enim hunc oblitum esse Brevarii tunc illa crassa negligentia: ita ut nec sit peccatum in se, nec in causa. Hæc est communis sententia excusans omnes a recitatione, dum Brevario reipia caret. Qui autem propria culpa caret Brevario, aut illi qui proficiscitur illud in mare, vel se eo privallent, ut impotentes fierent ad recitandum, non solum graviter peccantur ac actione qua se Brevario spoliarunt; sed peccant etiam, quædam persilunt in prava illa deliberatione non recitandi. Continuo vero ac voluntatem mutant, ipsoque poeniter prius actionis, desinunt peccare, & excusantur a recitatione, eo quod sint impotentes ad eandem. Tenentur nihilominus diligentiam omnem adhibere, ut sibi Brevarium comparent.

XII. Qui beneficium obtinuit antequam officium recitare sciret, peccavit obtinendo, eo quod ineptus erat ad illud. Excusatur vero a persolvendis horis canonicis ob rationem impotentiam. Tenetur tamen sedulo incumbere, ut addicat; & si in hoc negligens fuerit, pro gradu labori, vel minori negligentiam peccabit. Opinio communis.

## §. II.

## De infirmitate.

I. G Ravis infirmitas omnium consensu excusatur ab officio persolvendo: quia infirmitas gravis impotentem reddit hominem ad tale subeundum onus. Levis vero infirmitas minime excusatur a recitatione ob contrariam rationem, quod nempe Clericus levi morbo laborans aptus fit ad recitandum.

II. Quæst. I. Excusatur ne ab officio qui tertiana febris laborat? Resp. Antequam questionem respondeo, præmittendum in antecedente est, legem evangelicam, legem esse caritatis, quæ benigna est, & patiens. Precepta Ecclesiæ sunt veluti via quæ ad hanc caritatem disponunt, & instrumenta quæ eam fovent. Porro nec lex evangelica, nec lex ecclesiastica obligant cum proprie sanitatis notabili detrimento. Dum ergo agrotus decumbit, quamvis non sit evidens quod notabile damnum lubiturus ex recitatione officii sui, nihilominus quia in statu afflictionis est, benignitas quo eum agendum erit. Ad propositum questionem Navarrus de orat. c. xi. n. 3. Azorius Lib. X. cap. xiii. num. 1. Bonacina disp. 1. quest. vi. punct. 1. num. 3. Trullenchus Lib. I. c. xxvii. & alii negant absolute excusari laborantem febris tertiana ab officio per.

perfolvendo. Ut quid probabilius, idest laxius, adfirmat Leander *disp. v. g. xxiii.* Ego vero dico, non posse regulam generalem, & fixam definiri. Quia interdum hæc ipsa febris ita extenuat vires, corpus imbecille ita languida reddit caput, ut abique notabili incommodo solvi officii pensum nequeat. Sæpe vero ita levis est, ut nullo grav incommodo afficiat ægrotum. Quid ergo agendum? Prudentis viri iudicio hæc, & similia relinquenda sunt.

III. Quid dicendum de eo qui febris quartana laborat? Potiori iure negant citati Doctores hunc exemptum ab officio esse. Leander *loc. c. g. xxiv.* probabilius reputat eo die quo ægrotus vexatur febrim, immunem ab officii obligatione illam esse. Probabile vero reputat, liberum eundem quoque esse duobus illis diebus quibus febris non laborat: quia, inquit, etiam his duobus diebus, si quartana gravis est, defatigatus, & languidus ægrotus reperitur: quam opinionem confirmat altera sua opinio, qua defendit, laborantes solutos a lege ieiunii esse, non modo illis diebus quibus defatigatur, verum etiam illis diebus intermedis quibus otio dissolvunt: tum ut afflictas vires reparent, tum ut ad futuros labores subeundos robustiores evadant.

IV. Utraque opinio laxa est, & falsa. Hæc secunda de ieiunio quam sit a lege absona, alibi offenditur. Hæc vero de officio seipsum corrumpit. Experientia liquidem comperit esse, febrim quartanam non ita affligere corpus, ut diebus intermedis ineptum residat hominem ad ipsum officium perfolvendum. Quare febris quartana absolute non eximit ab officio diebus intermedis in quibus Clericus liber est. Utrum vero de die quo febris afficitur, liber sit, prudentum iudicio relinquendum. Si enim febris per solam diem mediatare corpus torqueat, facile fieri dei precedentis febrim perfolvi Matutinum potest; & illa die parte qua febris cessat, celebrari cetera hora poterunt.

V. Qui pluribus diebus continuam, aut tertianam, sive simplicem, sive duplicem, febrim passus est, eximitur congruo intervallo ab officii onere, donec imbecillitatem, afflictatque vires reliauret. Dierum, sive temporis spatium definiri nequit; sed prudentis, pique viri arbitrio relinquendum.

VI. Dolor capitis, aut stomachi contingens, qui nec continenter, nec graviter laedit, haudquaquam solvit ab officii lege. Sed, ut dixi, regula certa, & generalis pro similibus eventibus definiri nequit; at juxta

circumstantiarum varietatem, quid in praxi expediat, vir prudens perfolvat. Viri bene morati ipsi sibi regula sunt.

VII. Quæst. II. *Qui tali febrim, vel oculorum infirmitate vexatur, ut valeat, & solus recipere notabilem dei partem in sabularum, historiarumque lectione, aut in amicorum conversationibus insuavere, liber ne ab officio recitando est?* Resp. Non solum probable, sed probabilius de more defendit Leander *loc. cit. disp. v. g. xxviii.* hunc ægrotum ab officio immunem esse, eo quod lectio fabularum, & historiarum, atque cum amicis dulces conversationes recreant animum; horarum vero recitatio eundem gravat, opprimique; marorem, tristitiamque parit. Audistis? Deum alloqui, illi laudes pangere, merore, tristitiaque animum perfundit; hominum vero fabulationes spiritum exhilarant, lætitiâ, gaudiumque producent. Pro hac sua opinione citat Dianam, Elcobarium, Vericellum, Pellizarium, Sancium, & Tamburinum, qui *Lib. II. in Decal. c. v. §. 3. n. 13. & 14.* hæc scribit. » Hinc ex Pellizario » quartana laborans, quando expectat veni- » spertinam febris accessione, quamvis si » mane bene se habeat, debeat horas ma- » tutino temporis respondentem perfolvere, nec » obligetur mane ex probabilis sententia Ve- » speras, & Completorium recitare pre- » veniendo tempus; nihilominus si mane im- » becillis existat, timeatque sibi recitationem » nocivam, a toto officio absolute, ut ex » dictis patet, excusabitur. Hinc Iuseus, & » quicumque ex oculis laborat, si tiner vi- » dendum vim ex legendo paulatim perdeper- » re, horas canonicas ne legat. Quid si hic » Iuseus, vel ille valetudinarius legat volun- » tate fabulas, vel historias, omittat autem » officium, peccabit ne? Resp. non peccaturum » contra obligationem recitandi officii: » um: ita uterque Sanchez apud Pelliza- » rium: quia ab illo iam excusatur. « Quara- » tione, amabo te, excusatur a recitatione officii, si fabulas legere, & historias valeat? Quia illud tristitiam, iudbit Leander, fabule vero iucunditatem pariunt. Hæc sunt blanda Probabilissimi regulæ. Hæc sunt sententia quoviri probi, pia, doctique in evangelicam invenerunt Theologiam.

VIII. Qui a chori frequentia excusatur, non propterea liber est a privata recitatione: quia infirmitas, quæ sufficit ad impediendum chori frequentiam, puta pedum debilitas, podagra, & similes morbi, minime offiunt privatæ recitationi.

IX. Quæst.

IX. Quæst. III. *Qui dubitat, utrum teneatur recitare, liber ne est a recitatione?* Resp. In dubiis istis medicus consulendus, & a superiore petenda dispensatio, quæ potissimum locum habet in similibus dubitationibus. Quid, si medici ipsi dubitant, allatura ne sit nocuum officii solutio? Vel adendum superiore pro dispensatione, vel deponendum debitum. Quia, quamvis dubium perseverat, securus pars seligenda est: eo vel maxime quod hoc in casu præceptum recitandi est in possessione, a qua deici nequit vel solam dubitationem, ut fateretur velle Leander. Ad diderim, quod communiter loquendo, dum medici dubitant, argumento est te aptum esse ad recitationem. Ceterum, ut iam dixi, ad omnes perplexitates, angustiasque tollendas, superioris dispensatio obtinenda est.

§. III.  
De occupatione.

I. **O**currere interdum occupationem posse, quæ ab officio excuset, certum est. Ut autem ab istius præcepti observatione eximat, oportet ut sit gravis, honesta, & quæ differri nequeat absque gravi vel scandalo, vel damno spirituali proprio, aut proximi. Ne multa: aliud motus præceptum urgere debet, ut prius recitandi officii præceptum cesset. Sententia communis.

II. Quæst. I. *Excurruntne a recitatione qui habituri sunt publicam lectionem ad cathedram, aut lauream acquirendam?* Resp. Adfirmat Leander, & pro hac sua opinione laudat Navarum, Sanchez, Pellizarium, Trullenchium, Tamburinum, Bonacinam, Filliucium, Sancium, Raphaelem de la Torre, Suarez, & alios. Ad Suarez quod attinet *Lib. IV. c. xxviii. n. 35.* magna cautione de more loquitur. Dicit enim, quod si occupatio esset totius diei, nec posset differri sine aut proprio, aut proximi damno, tunc excusatio locum haberet: levis vero, si aliqua diei pars libera esset, posteaque preveniret, aut postpositum recitatio. Quod aliquando contingere possit, non nego: ceterum quæ prioris excuset, non nego: ceterum quæ functionibus peragendis urget præceptum divinum orationis ad implorandum peculiare auxilium, quo potissimum tunc indigemus? Nec puro verum quod Leander *disp. v. g. xxxv.* addit, disputarum per integrum diem exemptum ab officio esse: quia inquit, plurimum sua interest te doctum præbere. Ve-

rum, cum die precedenti Matutinum cum Laudibus recitare valeat, intelligi vix potest quod medietas horæ non superfit, quia minores illius diei horas recitare possit. Aio ergo, communitur ob eiusmodi functiones neminem excusari ab officii recitatione. Accidere aliquando casum exemptionis posse, iterum concedo; sed quæ rarissime hoc accidit. Cum vero contingat, dispensatio, aut commutatio in paucas preces petenda a superiore est.

III. Quæst. II. *Concionatores quidam tempore Quadragesime excusantur ne ab officii recitatione?* Resp. Leander de SS. Sacramento distinguit: quando Religiosus concionatur quotidie ex obedientia, exemptus ab officio est: quia cum tali labore quotidiano recitatio officii componi nequit. Opera autem caritativa non sunt omittenda propter officium divinum. Hæc sententia falsa est, & falso nititur, ut aiunt, supposito. Experientia quippe comperit esse, laborem hunc quotidianum non impedire officii recitationem. Viginti & amplius annorum spatio quatuordecim habui conciones in primoribus Italianis civitatibus; & nec semel officium neglexi. Quid quod Clemens VII. privilegium indulxit Clericis Theatinis, ut illorum Prælati valeant dispensare cum Concionatoribus, ut supra explicatum est? Si minus istud sæpe natura eximeret, inane esset privilegium istud.

IV. Sed audite iudbit Leander. *Respondet etiam probabilius, quod etiam Concionator quotidianus, qui solum voluntarie, aut ex mercede concionatur quotidie in Quadragesima, excusatur ab horis quotidianis dicendis, si commode illas recitare non posse. . . Et certe, si hæc nostra sententia non est probabilis, ac in praxi tuta; ne va Prædicatoribus quadragesimalibus, ve millies illis. Verum millies millies ve, & iterum ve illis qui talia typis produunt. Va similibus Caluistiis talia paradoxa ad christianæ pietatis extremam pemiciem scriptitantibus. Qui voluntarie, & ex mercede quotidie concionatur, exemptus ab officio est? Quis audire hæc absque scandalo valet? Minus Concionatoris potissimum ab oratione pendet. Si præceptum orationis frequentissime urget, quandonam fortis obligat quam cum ministerium adeo sublimè exercetur? En, christiane Lector, causam manifestam cur atas nostra operans, & mensuris abundet, mensis vero penuria laborat: cur hodieum adeo rare peccatorum commotiones: cur divini verbi semen adeo sterile: cur vinea evangelica tantum infecunda. Non negavim plures esse tantæ sterilitatis causas. Sed,*

si di-

si dixerim unam istarum, & certe non levem, esse Concionatorum ineptitudinem, qui apostolicum ministerium non in oratione, non in penitentia, sed in cuiusdam humane sapientie verbis collocant, fortassis non fallor. An ad orandum accendent fideles, si ipsi orationis canonicæ præceptum quotidie negligunt? An ad ieiunandum inducent, si ipsi pleno ventre cruant, & inquinant divina verba? Væ ergo Concionatoribus istis, & væ Caluistis, qui eisdem in tanta desidia, laxitate, & divini numeris sacrilega prævaricatione forcent. Sententiam Leandri, & Borboni laxiora amplectens probavit vel ipse Diana Tom. IV. tract. vi. ref. 29, & pro eadem citat Suarez, Filiucium, Perficum, Garciam, Raphaelem de la Torre, qui advertit in aliquo repentino casu posse excusari Concionatorem ab officio solvendo. Adde ego, si aliquod peculiari incommodum, ut gravis dolor capitis, vel stomachici superveniret Concionatori, & nequiret tali die concionem habere, & officium recitare; postea negligere officium, vel petere dispensationem, ut concionem haberet ad populum. Ceterum ratione ministerii quotidiani nemo ab officio eximitur. Qui enim nequit hæc duo componere, conciones omittat. Ad caritas, inquis, in proximum prævalet recitationis officii. Quis hoc infans iuravit? Sed qua fronte audes iu asserere, proximum adeo tuis concionibus indigere, ut debeas cum divini officii dispendio concionari? Quid, si tu, ut Leander supponit, ob mercedem accipendam tale tibi conquisivisti ministerium? Si tanto ingenio, & memoria non potiris, ut hæc duo componere valeas, hoc ipso te ineptum offendas tale subeundum onus. Siquidem qui ingenio, spiritu, eloquentia præstant, qui eis dotibus instructi sunt quæ optimum constituent Concionatorem, opus maxime habent totum diem in addicenda concione impendere; sed plures illis supersunt horæ quibus præcibus vacare possint. Ceterum versar non Concionatores isti officium omittant, non necessitate cogente, sed ut colloquii amicitiam, consulationibus, & interdum ludis indulgeant. Quod quam fit flagitiosum Delegationem, apostolicumque ministerium similibus nugis, vaniloque diverticulis profanare, nemo est qui non videat. Sed advertit laxam, scandalique plenum opinionem, & Concionatorum quorundam corruptelam satis dicta sint.

V. Concessionariis, fidelium confessiones expectantes per totum diem, excusati ab officio recitando Leander quæst. xxxviii. Verum raro

accidit ut istius ministerii causa quæ præcibus canonicis excusetur: quia raro accidit ut nequeant confessiones in alterum diem differri. Si tamen id accidat, concedimus negligendum officium esse, ut caritatis præceptum impleatur. Hoc enim caritatis mandatum potissimum est, cui cetera subiiciuntur præcepta. Id tantum admonemus, ne sub caritatis larva ignavia, laxitas, & desidia foveantur.

VI. Leander q. xl. tamquam certum definit, ab officio excusari eos qui toto die occupantur in sedandis gravibus inimicitiosis. Sed quandonam occurrit ut in similibus exercitiis integrum diem infundere Ecclesiasticus debeat? Et tamen hic Auctor rem proponit ut obviam. Pariter Confessionariis ab officio liberat qui hebdomada sancta, vel tempore iubilæi, magna penitentium copia affluente, confessiones aliquorum omittere debent, officium recitant. Diana, Villalobos, Trullenchus, ipse Leandro teste, negant excusari hos Concionarios: quia raro id contingit. Ipse vero Leander probabilis de more docet, absolute, & per se excusari. Sed nos de more laxitate istius Auctoris reicimus, & cum laudatis Theologis asserimus, non solum raro, sed perquam maxime raro contingere quod tanta sit penitentium copia, & Confessionarium inopia, ut nequeat vel anticipatione, vel postponitione aliqua, vel diei, vel noctis tempore, pensum precum canonicarum exolveri. In hac Venetiarum civitate vix unquam accidit, prout mihi constat, ut Religiosis aliquis, ex his saltem quibuslibet ego vitam dego, neglexerit preces canonicas ob penitentium copiam. Si tamen præceptum caritatis succurrendi proximorum saluti urget, ut pro concedimus, ut sapius diximus, negligendum officium, Missam, & cetera omnia munit, ut perscrutant proximo subveniamus. Sed difficultas est, utrum recipit talis necessitas urget. In similibus tamen eventibus consultus erit dispensationem petere: quia rarissima est necessitas evidens quæ natura sua ad officio eximat, ut ut in oppositum fabuletur Leander cum Bordonio, aliisque similibus Caluistis.

VII. Quid, si Confessionariis distulisset recitationem officii in horam proximam punctum medietate noctis præcedentem, & tunc ad communionem deserendum moribundo, vel ad eandem confessionem audiendam vocaretur? Debet recitum posse, omittere officium, & proximo moribundo licetoret: quia tunc revera caritatis mandatum urget. Quid, si tunc curare etiam Parochus deberet, & cra-

craftina die celebrare? Latus hunc casum proponit Tamburinus, ut in similibus metaphisicis speculationibus delictis fruatur. Nos vero hæc ut inutilia, & nunquam occurrentia præterimus. Omnibus compertum est quæ, quoties plura occurrunt præcepta ecclesiastica, & divina, hæc illis prævalere debeant, si omnia servari nequeant. Istius generis est alter casus quem proponit Leander q. xlv. de Sacerdote ita paupere, ut nequeat necessaria ad vitam alendam invenire, & simul officium recitare. Sane præceptum sustentandæ vite potius est præcepto ecclesiastico recitandi preces canonicas. At quando hæc occurrunt?

VIII. Quæst. III. Licet ne propter contemplationem altissimam officium omittere? Resp. Adfirmat Leander q. xlv. iniquis, posse quemcumque se se exercere in contemplatione divinorum, etiam si illa ita in extasim rapiatur, ut postea officium minime recitare queat, vel quia rapus est per totum diem, vel quia illa manet ita fatigatus, & sellus, ut facile non valeat. Hac doctrina phanatismum promovet, fovetque. Si Monialibus feminis nota evaderet, quam cito incalerescent illarum phantasiæ; seque raptas per totum diem facile crederent, ut privilegium exemptionis sibi compararent. Mentem in Deum erigant, dum divinas laudes celebrant. Quanam est contemplatio isthæc libere suscepta, quæ a præcibus vi præcepti inpositis liberet? Quare hæc Leandri opinationem reiciunt Suarez Lib. IV. c. xxxviii. n. 31. A Sancto Paulo de Hor. II. Part. q. cxlviii. Eleobartus, Ludovicus de S. Ioanne, quos allegat ipsemet Leander.

IX. Quæst. IV. Peregrinatio ad loca pia, iuste, & legitime suscepta, excusat ne ab his canonicis persolvendis? Resp. Sententia negans communis est, quam defendunt Azorius Lib. X. cap. xlii. q. xvi. Bonacina disp. i. q. ii. punct. 1. n. 9. Trullenchus Lib. II. c. vii. & alii. Quia peregrinatio, tamen si actus religionis sit honestus, & meritorius, voluntarius tamen est. Porro prius implenda sunt quæ vi præcepti debentur, deinde quæ consilii sunt, & libera.

X. Quæst. V. Ille qui distulit Matutinum usque ad meridiem absque urgente causa, eximitur ne postea a recitatione? Resp. P. Suarez Lib. IV. c. xxvii. n. 6. refert Turrecrematam, & Cardinalem Caietanum docuisse, talem liberum esse a Matutino persolvendo: quia licet peccaverit in differendo usque ad meridiem, non tamen peccat omitendo recitationem, eo quod elapsum sit tempus con-

gruum pro recitatione Matutini. Verum hæc opinio iam obsolevit, & Theologi communiter docent integrum diem qui a media in mediam noctem fuit, tempus esse opportunum ad implendum præceptum, quamvis levis culpa contingat, si absque causa differatur Matutinum extra illud spatium temporis quod celebrari solet, ut supra explicatum est. Emanuel Sa docet exemptionem a Matutino illum esse qui iustam ad causam distulit in meridiem. Quæ opinio in secunda impressione expuncta fuit iussu Magistri sacri apostolici Palatii. In hanc sententiam concedit Caramuel in Reg. 5. Benedicti disp. cxvii. n. 1442. Opinionem Sa, & Caramuelis impugnat vel ipse Tamburinus Lib. II. in Decal. cap. v. §. 8. n. 20.

VI. Quæst. VI. Qui providet aliquod impedimentum supervenientem, tenetur ne anticipare officium? Resp. Distinctione opus est. Impedimentum aut libere apponitur, aut exterius vi obicitur. Caramuel loc. cit. contendit excusari eum qui libere sibi impedimentum recitandi imponit. Pura, quamlibet incipit iter, quod impedit recitationem officii, non tenetur iuxta Caramuelem prevenire solutionem. Hæc opinio falsa est, & communitate reiecta a Theologis. Ant impedimentum oriri potest a natura, quin fit in nostra libertate illud repellere. Prævidet febrem quartanam circiter meridiem supervenituram, & ut que in mediam noctem duraturam. In hoc casu te liberum ab anticipando, atque adeo solvendo officium esse docent plures. Candidus Tom. II. disquis. iv. art. 28. dub. 34. Henriquez Lib. IV. c. xv. Caramuel in Reg. 5. Benedicti disp. cxvii. n. 1442. Quam opinionem probabiliter reputant Sanchez, Trullenchus, Pellizzarius, & alii. Mihi autem tunc modo probabilis, sed improbabilis est. Ratio clara est, & manifesta. Tempus obligationis officii est integer dies. Ergo, quando prævidetur aliquod impedimentum in tali die parte supervenituram, teneatur anticipare observationem præcepti; quemadmodum si prævidet ne non possit erigere meridiem Missam audire, tenetur Missæ auditionem anticipare. Hæc sententia communior est, quam defendunt Navarrus, Maior, Sanchez, Pellizzarius, Leander, aliique plures.

XII. Quæst. VII. Qui non persolvit matutinem officii partem recitare, tenetur ne recitare matutinem? Resp. PP. Salmanticenses tract. xii. c. 111. punct. 6. §. 2. n. 48. hæc scribunt. Quare universaliter olim diximus, eum qui totum officium integre dicere non potest, est,

est, ita ut ad partem notabilem illius non sit potens, a totius officii recitatione excusari: & probatur: quia secundum aliam sententiam vix certa regula in hac parte potest assignari, & totum scrupulosi ac perplexitatibus expolitum relinquatur: tum quia preceptum recitationis est individuum, ut nunc, & simplex, & unico simplici precepto totum officium imperatur: nec enim est preceptum quoad partem, sed quoad totum; sicut preceptum audiendi Sacrum non est de parte, sed de toto. Ergo sicut qui non potest totum Sacrum audire, non tenetur quoad partem; sic qui non potest totum officium recitare, nec etiam quoad partem quam potest, tenetur. "Laudatur pro hac sententia Antonium a Spiritu sancto, Caramuelum, Martinum a S. Ioseph, Joannem Sancium, & alios. Sub finem vero illius numeri hæc addunt. "Auctoritas sententiam multis annis ante assumptionem Innocentii XII. morte præventi, correctâ fuit ab eodem summo Pontifice prop. 64. damnante, quæ erant huiusmodi: *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad se minorem.* Quare mandatis, ut par est, supremi capituli obtemperando, dicimus ad recitationem horarum teneri eum qui Matutinum, & Laudes ob aliquam causam non valeat recitare. "Hactenus laudati Patres, qui tamen argumenta in favorem damnatæ sententiæ minime solvunt. Hæc idcirco retuli, ut constet Auctores istos, quos aliqui magni facio, non raro in laxiores declinare sententiæ: quod tempore, in quo scriperunt, tributandam est. Qui hæc illorum opera recedunt, opportunitis locis inferunt damnatas opiniones ligno distinctas; ac si in loca illa propria propositione venenum laxitatis includeretur, & non in principiis et quibus illa profuit, & in consecratis quæ ex illis deducuntur. Exemplarunt isti ab omni laxitate purgare universam doctrinam, dum propositionem damnatam veluti laciniam affluenter panno male intexto; cum totam telam reordiri deberent, & huiusmodi omnia ab illo Theologico cursu, ceteroquin commendabili, auferre. Quod dictum volo, non ut perdoctis Theologis, & de sacra doctrina optime meritis quidquam existimationis detrahatur; sed ut lectores in seligendis eorumdem sententiis cautiore efficiamur.

XIII. Sententiam damnatam non modo ut probabilem, sed ut probabiliorem more suo

defendit P. Leander de SS. Sacramento *trahit. viii. disp. v. quest. lri.* variâque allegat rationes, quarum ultima hæc est. *Quia (inquit) sic iurarius reddatur unus officii, & scrupulis, ut diximus, minus obnoxium.* En quo modo ubique recurrit Probabilissimi suavitatis, quæ eo spectat, ut inquam legis excusati. Quenam maior iuavitatis illis quibus onerolum officium est, quam si eos tali oneri subducas? Pro hac ita damnata opinione citat *Cajropalaum, Fillicum, Lessium, Navarrum, Sanchez, Raphaelem de la Torre, a S. Faustio, Escobarium, a Corro, Diamam, Bassæum, Pradon, Garciam, Villalobos,* atque etiam P. Franciscum Suarez, sed immerito. Et ut doctissimum, piûmque Theologum, quem summopere colo, ab hac nota liberem, illius verba transcribam: quod antequam prælo, præmitto, illum duplicem comparationem insinuere. Primo comparat partes cuiusque horæ, puta Primæ, & resolvit non teneri ad recitandum unum platum, illam qui non potest integram horam persolvere; quia unaquæque horæ est quoddam totum morale individuum. Licet ergo quis possit dicere aliquas minimas horæ partes, nequeat vero partem substantialem, & præcipuum talis horæ, ad nihil teneretur: quia minima pars Primæ non est Primæ, & sic de ceteris. His positis *num. 29.* hæc addit.

XIV. "At vero iuxta alteram comparationem (*integre hora ad totum officium*) non censo esse veram generalem regulam negativam per omnibus casibus, & impedimentis, videlicet ut qui non potest tot horas dicere, ut contineat saltem maiorem partem totius officii, nullam dicere teneatur. Non est enim similis ratio: quia unaquæque hora, ut dicebam, est per se quoddam totum, quod per modum canonici officii dicitur: & aliunde exempla, & rationes adductæ videntur mihi oppositum convincere in multis casibus. In casu autem infirmitatis, de quo tractatur, non censo hæc excusationem, vel licentiam tam scrupulose restringendam, ut quicumque in infirmitate dicere possit unam, vel alteram horam sine gravi incommodo, ad illam dicendam obligetur. Nam hoc esset nimis onerosum, & præter suavitatem legis humanæ, & præter consuetudinem, quæ est optima legum interpret. Et ideo respiciendum censo ad modum infirmitatis impediens recitationem: nam, si peculiariter impedit aliquam horam propter

dis-

difficultatem in ea dicenda, ut verbi gratia in Matutino propter debilitatem viuis, & capitis; & illa difficultas in aliis horis non videtur, sed commode dici possunt: non tenentur legimus excusationem quoad tales horas, five illæ sint plures, five pauciores. At vero si infirmitas impedit infirmitate totum officium, ut est febri gravis, vel aliquid simile, tunc non censo esse scrupulose inquirendum, an possit infirmus unam vel alteram horam dicere: quia excusatio illa ex se indefinita æquivalere universali: ita enim, ut dixi consue- tudo hæc legem interpretatur: & fortasse ratio est, quia est valde difficile in huiusmodi occasionebus attingere punctum in iudicando, quid possit homo dicere vel non dicere sine gravi incommodo; & ideo satis esse creditur quod officium ipsum dicere, si non possit sine notabili incommodo. "Hactenus Suarez, qui plura addit hæc pertinentia, & hoc in sensu locutum Navarrum docet.

XV. Laudatam doctrinam Suarez ambabus ultimis amplectimur, utpote solidam, & prudentiæ requisitis rixam. Gravi infirmitate laborans absolute ab officio exemptus est, tum consuetudine obtinente, tum quia impotentia non subicitur legi. Porro, quamvis hic infirmus dicere fortassis aliquam horam valeat abique gravi incommodo; quia tamen datum nemini est punctum attingere virium, & fortitudinis, quæ sine notabili damno ægrotus quæc recitare unam aut alteram horam; idcirco ad tollendas angustias, perplexitates, animique agitationes ægrotus graviter decumbens ad nihil teneretur. In similibus eventibus humanæ, divinæque legis suavitatis elucet. Subiungit autem prudens Theologus, tales occurrere morbos posse quia ob debilitatem vel capitis, vel oculorum impediatur legere Matutinum, lectionemque; secus vero recitare alias horas, quas sine difficultate dicere potest: & ad has recitandas teneri eum docet qui tali levi morbo laborat. Itaque, ut paucis omnia comprehendam, infirmitas gravis, quæ absolute eximit infirmum ab onere officii, ad nullam partem adstringit. Vix enim aliquis infirmus esset qui aliquam partem horam recitare non valeret. Infirmitas quæ gravis non reputatur, quæque absolute iuxta prudentum excusationem non excusat ab officio (licet ægrotus ob debilitatem aut oculorum, aut capitis, aut ob aliud incommodum non valeat legere Matutinum) non excusat il-

Conc. Theol. Tom. II.

lum ab illis horis quas sine notabili incommodo dicere potest. Quod si dubium occurrit circa potentiam, vel impotentiam recitandi abique incommodo, superior adestur pro dispensatione: quod in his casibus semper consultus erit.

XVI. Sententia ergo damnata, quam præ ceteris intrepide docent tum P. Thomas Tamburinus *Lib. II. in Decal. c. v. §. 8. n. 3.* pro eadem citans *Averium, Calstroplam, & Sanchez,* tum P. Leander *loc. cit.* hinc habet sensum. Absolute qui non potest maiorem, potest vero minorem officii partem recitare, ad nihil tenetur: quia, inquit Tamburinus, cum aliis, *maior pars trahit ad se minorem.* Quæ ratio petitur ex *cap. l. de his que sunt a maiori parte.* Item accessorium sequitur principale. Addit Tamburinus, hæc via suavis reddi officium vero. Immo suavitissimum, addo ego. Caramel vero, qui est alter antequam sitis proscriptæ thesauri, utitur illo principio, quod totum divinum officium indivisibiliter præcipitur. Quo principio nitetur quoque ad inferendum non teneri servare unicum comesturam diebus ieiunii qui non potest ob solam nauseam vesci piscibus, indigereque carnis usu. Quam opinionem anno 1742. duobus Brevis date mensibus Maii, & Augusti indirecte proscripti BENEDICTUS XIV. Pontifex feliciter regnans, dum præcipit oppositam opinionem in praxi sequendam, præscribitque unam servandam comesturam ab iis qui ab abundantia a carnis desiderantur.

XVII. Felices damnatæ sententiæ suapte natura patet. Quoniam, ut ex iis que dicta sunt, constat, officium divinum totum quoddam morale est, septem horis constant, quarum quælibet totum quoddam peculiare est. Sive enim pluribus præceptis, ut contendunt non pauci, five unico mandato, ut communis contendunt alii, præscribitur, iuxta omnes tamen singule horæ integram perfectamque orationem continent. Ergo qui non valeat omnes, potest autem aliquas, & hæc tenetur. Nonne qui non potest solvere totum quod debet, tenetur solvere totum quod potest, quoties hoc separabile est? Qui non valet solvere centum, potest autem decem aureos, hos reddere cogitur. Horæ canonice separabiles sunt: quæ de causa Subdiaconi sacro ordine versus meridiem iniquitatis iuxta omnes tenentur solam sequentes horas, Vespere nimirum, & Completorium, recitare. Quid quod ipsi adversarii fateantur, eum ad maiorem officii partem quam potest

dicere,

dicere, aspidum esse, tamen nequeat minore perit, si equalem valeat dicere, ad hanc recitandam urgeri? Fateatur ergo & ipsi dividuum officium esse, quemadmodum dividuum seiumum est.

XVIII. Fundamenta quibus nitebatur proscripta thesibus, inania prorsus sunt, & pura putaque sophismata. Principium illud, quod maior pars trahit ad se minorem, locum habet in iustis, quorum maior numerus rem definit, lege sic precipiente. In aliis dividuis materis locum minime habet: alioquin qui nequit solvere centum, non teneretur solvere decem, cum possit: quod absurdum a nemine admittitur. Accessorium sequitur principale, quando a principali est inseparabile; secus, quando separabile ab eo est, & disparatum. Quapropter qui oven cum agno promissit, persente ove, tenetur reddere unum. Quod de consuetudine obrudat Tamburinus, a veritate abuldit. Concludendo contraria omnino obtinet, videlicet quod reddat partem qui non potest totum: elique axiomata lumine naturæ notum, & loique Probabilissimi calissime obtenebratum.

XIX. Quæst. VIII. Qui non potest minorem, potest autem maiorem partem officii recitare, tenetur ne hanc dicere? Resp. Negant plures iuniores, & negare coguntur omnes illi qui fulment officium dividuum individuum esse. Verum plures ex illis ipsi qui propugnant opinionem damnatam, docent, teneri Clericum ad maiorem officii partem, quam potest recitare, licet nequeat minorem, quia maior pars tunc trahit ad se minorem, inquit Tamburinus, & Leander. Hinc qui non potest Matutinum dicere, astringitur, cum potest, persolvere Laudes, reliquaque horas.

XX. Quæst. IX. Qui non potest dimidium, potest vero alteram officii dimidiam partem recitare, tenetur ne ad hanc? Resp. Negant docti iuniores, Leander disp. vi. q. lvi. & citat Casprousalium, Dianam, Corium, Rodriguez, Molfesum, & alios. Sed difficultate torquentur in assignando puncto mediæ. Constituit ex una parte Matutinum cum Laudibus, ex altera ceteras horas. Negant teneri ad illas cum qui nequit primas persolvere. Confectarium est propositiois damnatae. Ideo hæc opinio falsa est. Fateatur tamen teneri ad matutinum cum Laudibus, si possit, eo quod existimant Matutinum Laudibus potestem aliquo modo partem officii esse.

XXI. Quæst. X. Qui habet Diurnum, caretque Breviario, tenetur ne psalmos Matutini

recitare? Resp. Pro sententia negante Leander loc. cit. q. lx. laudat Fillicium, Pellizarium, Tamburinum, Dianam, Garciam, Sancium, & alios plures. Ipse vero Leander adfirmat, si officium sit feriale, vel Sancti simplicis: quia psalmi sunt maior Matutini pars; & tres lectiones cum responsionibus sunt parva Matutini portio: pro qua sententia laudat Sanchez, Dianam, Trullenchum, & alios. Negat vero, si Matutinum esset festi duplicis, vel semiduplicis: quia in hoc casu psalmi essent minor pars. Ad dit vero debere hunc recitare aliquod officium de communi, casu quo illud memoriter dicere seiret.

XXII. Mihi probabilis videtur hunc debere recitare psalmos Matutini currentis, sive officium sit feriale, sive cuiusque Sancti, ut docet Navarrus Lib. de Orat. cap. xi. n. 17. & 18. cuius hæc sunt verba. *Ridendo suscipe, ait, qui facientes iter excusabant se de seculum Breviarii ab omnibus horis tunc possunt omnia præter lectiones, & responsoria, matris nam memoriter dicere. Et multo magis eum quem memini excusare se a dicendo antiphonam, eo quod ignoraret antiphonam, & orationem illius diei propriam. Quoniam omnes presbiteri tenebantur de precepto recitare omnia que poterant memoriter; & de consilio pro aliis que viderentur eis aptiora, substituire.* Hactenus Navarrus, cuius doctrinæ utroque pollice subscribo. Hinc qui horarum psalmos recitare memoriter sciunt, quamvis ignorent antiphonas, capitula, & orationes, ad id tenentur, ut cum aliis docet vel ipse Leander quæst. xi.

XXIII. Quæst. XI. Excusatur ne ab officio qui magnam partem in eo recitando difficultatem? Resp. Negans opinio communis est, etiam penes iuniores, nisi tanta sit difficultas que impossibilem moraliter reddat recitationem; qualis esset, si quis ex recitatore ne feriale, vel gravem capitis dolorem timeret experientia doctus. Quod accideret fore in quibusdam nimium meticulosis, frivolisque obnoxiiis. Excusarentur pariter qui timerent gravem iacturam fortunarum, vite, & honoris, ut degentibus inter hæreticos, & infideles accidere interdum possent. Inter Catholicos enim id contingere vix potest.

## §. IV.

## De dispensatione.

I. Quæst. I. Summus Pontifex potest ne dispensare Clericum ab officii recitatione? Resp. Sententia adfirmans communis est: quia quilibet legislator dispensare valet in lege a se lata. Preceptum autem recitandi officium est ecclesiasticum. Ergo Pontifex super eo dispensandi facultate potitur.

II. Quæst. II. Valet ne Pontifex dispensare Beneficiarium? Resp. Negant Angelus Rosella, & Turresemata apud Leanderum q. lxxv. eo quod obligatio Beneficiorum recitandi officium est de iure naturali. Contraria opinio communis est. Quia licet vi iuris naturalis teneantur Beneficarii aliqua subire onera, non tamen officium determinate. Quare videtur satis probabilis quod recitatio officii sit iuris ecclesiastici. Et quamquam concederetur id esse etiam aliquo modo iuris naturalis, ut servare festa, ieiunia, & alia plura; quia tamen hæc obligationes determinate sunt iure ecclesiastico, ideo Pontifex in his omnibus dispensare valet, quatenus hæc omnia cadunt sub precepto iuris positivi. Distingendum enim est ius naturale prohibens aliud, quia malum, a quo nulla humana potestas dispensare potest; & ius naturale præcipiens aliud bonum indeterminate, & iuris positivi determinationi obnoxium. Ab hæc lege, quatenus positiva, Pontifex dispensare valet.

III. Quæst. III. Potest ne Episcopus dispensare in perpetuum Clericum ab officio? Resp. Sententia negans est communis: quia inferior potestatem non habet in legem latam a superiore. Lex autem obligans Beneficiarios, & Clericos ad canonicas preces lata ab Ecclesia est. In calibus tamen concurrentibus dispensatio temporis, & circumstantiarum varietate, & ex rationabili causa suos subditos possunt Episcopi: quia & Pontifex id concessisse rationabiliter præsumitur, & consuetudo invecita id confirmat. Quia dispensandi facultate potitur etiam Vicarij Episcoporum ex eorumdem concessione, & peculiari mandato, nec non etiam Vicarij Capitularum, Sede vacante.

IV. Quæst. IV. Prelati regulares valet ne dispensare cum suis subditis? Resp. Distingendum est de Religiosis sacris initiatis ordinibus, & de non initiatis. Tam de illis, quam de illis negant plures, quos citat Leander q. lxxv. Plures alii adstant primum de Reli-

giosis non constitutis in sacris: quia illi non communi, sed religioso iure tenentur ad horas canonicas; atque adeo, sicut possunt regulares Prelati in aliis Regula, & constitutionum præceptis, sic etiam super hæc obligatione, seu consuetudine subditos dispensare poterunt. Pro hac opinione Leander citat Lessium, Bonacinam, Palaum, Villalobos, Tamburinum, Cateatum, Sylvestrum, Navarrum, Medinam, & alios. Idem asserunt de potestate dispensandi ceteros Religiosos sacris initiatis: quia Prelati regulares hæc habent respectu suorum Religiosorum, veluti Episcopi, qui, ut diximus, in occurrentibus casibus inbditos suos dispensare valet. Addunt, non solum titulo iuris communis, verum etiam titulo privilegiorum, dispensare posse Praelatos regulares cum suis subditis, puta tempore infirmitatis, & convalescenti ex eadem. Et certe, si quod privilegia in hac materia Regniaribus concessa valet, potissimum locum habent in similibus eventibus. Quia vel ipsa privilegia facultatem expressam concedunt dispensandi cum debilibus, infirmis, studiosisque litterarum occupatis. Adverte P. Suarez Lib. II. cap. xxviii. n. 41. quamlibet Religionem servare debere propriam consuetudinem. Porro, quantum mihi licet licere, cuiusque Religionis Prelati dispensare solent tempore convalescenti ex morbo cum debilibus, & occurrentibus dubis eventibus; quemadmodum dispensant in ceteris præceptis ieiuniorum, festorum, & similibus. Consensum vero, vel oculis caligantibus absolutum dispensationem impetire saltem in moe Ordine Prelati non solent, sed dispensatio a Summo Pontifice postulatur, ut pluries fieri ipse vidit. Dicitur vero supra dispensationem, non modo Generales, ut contendit Bonacina, sed & Prelati conventuales impetire solent, consuetudine invecita, & privilegiis indulgentibus.

## CAPUT XI.

De obligatione Prebendarum, seu Canonice-rum frequentandi chorum, ut quotidianas distributiones licentur.

Hactenus disputatum est de omnibus iis qui canonicas preces recitare tenentur. In presentiarum de peculiari personarum genere ditionem entium. Canonici, seu Cathedralium Prebendarum iustitiam vinculo choro additi sunt propter quotidianas distributiones. Hæc quia plures occupant difficultates resolvende, ideo in varios paragraphos capitulum distributum.